

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ו, 2016
מספר השאלון: 211,011108

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון ב'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

50 נקודות	—	פרק ראשון — הבנה והבעה
	{	חלק א: הבנה (20 נקודות)
		חלק ב: הבעה (30 נקודות)
24 נקודות	—	פרק שני — תחביר
26 נקודות	—	פרק שלישי — מערכת הצורות
100 נקודות	—	סה"כ

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

לפניך שני מאמרים 1-2. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

מאמר 1

תזונה מקיימת

מעובד על פי חביב, חי⁽¹⁾ (אפריל 2015). "תזונה מקיימת". הד החינוך, עמ' 46-50.

- פסקה א תזונה היא בריאות, תפקוד. תזונה היא חיים, לכן ברור למה יש למזון מקום מרכזי בכל היבטי הקיום האנושי. בעקבות המהפכה החקלאית, התעשייתית, הדיגיטלית ומהפכות אחרות, האדם המודרני מייצר ומשיג את מזונו בקלות רבה, רבה מדי. וכך מה שהיה פעם עיסוק בלתי פוסק בניסיון להשיג מזון נהפך לבילוי במסעדה או לטיול נינוח בין מדפי המרכול.
- פסקה ב בעקבות הריבוי הטבעי והצורך להאכיל עוד ועוד פיות רעבים, האדם משתלט בצעדי ענק משולחי רסן על כדור הארץ, וזורע בו זרעי פורענות אקולוגיות. אותותיה הגלויים של הפורענות האקולוגית שגרם האדם באמצעות התעשייה, כגון ההתחממות הגלובלית, המדבור, הריסת בתי גידול והכחדתם של מינים, הבהירו לנו שלא לעולם חוסן.
- פסקה ג "תזונה" היא צריכה של מזון המכיל חומרים חיוניים כגון חלבונים, שומנים, סוכרים, ויטמינים ומינרלים. "תזונה בריאה" היא צריכה של מגוון חומרי מזון המאפשרת לאדם בריאות ותפקוד למשך פרק זמן סביר של חיים. יש הסכמה נרחבת בעולם המדע והרפואה שבכוחה של תזונה להשפיע השפעה מכרעת על איכות חייו של האדם.
- פסקה ד "תזונה בת־קיימה" היא תזונה המבטיחה מזון בריא ואיכותי גם לדורות הבאים תוך פגיעה מזערית של בני אדם ביצורים חיים אחרים, החולקים עִמנו את מרחב המחיה. כדי להבטיח מזון בריא גם לדורות הבאים, יש לשמר את איכות הקרקע, המים והאוויר ואת המגוון הביולוגי.
- פסקה ה השאלה המתבקשת היא אם תזונה בריאה היא גם תזונה בת־קיימה. התשובה על שאלה זו היא חד־משמעית – כן, ואפשר ללמוד אותה מדוח שפורסם בפברואר 2015 בארצות־הברית. הדוח מדגיש את מה שכבר ידוע למדי: פעילות גופנית, פירות וירקות טריים, דגנים מלאים, קטניות, דגים ומוצרי חלב דלי שומן – יפים לבריאות. בשר ומוצרים אחרים המכילים שומן רב, בשר מעובד, מוצרי מזון מדגנים מעובדים ומוצרים המכילים סוכר אינם טובים לבריאות האדם. הדוח מלין על שהאוכלוסייה האמריקנית צורכת מעט מדי ירקות ופירות טריים ויותר מדי סוכרים, שומנים ודגנים מעובדים. צריכת היתר של שומנים, סוכרים וכימיקלים שנמצאים במזונות האלה נקשרת לעלייה בשכיחות של השמנה, מחלות לב ואף סרטן.
- פסקה ו כאשר בוחנים המלצות אלה אפשר בהחלט לראות את החפיפה בין תזונה בריאה ובין תזונה בת־קיימה. מוצרי מזון מתועשים ומעובדים הפוגעים בבריאות האדם פוגעים גם בסביבה. תעשיית הבשר היא אחת התעשיות המזהמות ביותר בעולם, והיא גורמת לפליטה של גזי חממה, לבזבז מים, לזיהום של מקורות מים ולבירוא יערות לצורך מרעה.

(1) ד"ר חיים חביב הוא ביוכימאי, מנהל תכניות בתחום המדע לקהל הרחב במכון דוידסון לחינוך מדעי, וחבר־מייסד של הפורום לתזונה בת־קיימה.

- פסקה ז עוד מסקנה חשובה העולה מן הדוח היא שסביבתו החברתית של האדם היא גורם עיקרי בעיצוב הרגלי התזונה שלו. המשמעות העיקרית של מסקנה זו היא שלחינוך לתזונה בריאה ובת־קיימה יש תרומה חשובה להקניית הרגלי אכילה בריאים ולפיתוח המודעות בציבור להשפעות של בחירה בסוג מזון כזה או אחר על הבריאות ועל הסביבה.
- פסקה ח במסגרת החינוך לתזונה בת־קיימה, יש צורך לפתח בציבור מודעות לעצמתה של תעשיית המזון ולכלים שהיא מפעילה כדי להשפיע בדרכים גלויות וסמויות על הרגלי הצריכה והתזונה שלנו. בד בבד יש לפתח שיטות להגברת שיתוף הפעולה של הציבור עם הניסיון של מומחי הקיימות להשפיע על הרגלי התזונה שלו, בלי לעורר בו התנגדות.
- פסקה ט יש לעורר את הציבור להיאבק בהשתלטות של תעשיית המזון על "הצלחת הציבורית" ולהכיר בהשפעות שיש לבחירה התזונתית היום־יומית על הבריאות והסביבה. החינוך לתזונה בת־קיימה צריך להיות משימה לאומית בעלת חשיבות עליונה, שכן תזונה היא חיים, בריאות ותפקוד, לא רק שלנו אלא גם של הסביבה שאנו חיים בה וגם של הדורות שיבואו אחרינו.

מאמר 2

הזליה הגדולה

מעובד על פי הרצוג, ע' (2) (אפריל 2015). "הזליה הגדולה". **הד החינוך**, עמ' 80-81.

- פסקה א כמה מעט הנאה מזומנת לנו בחיינו. כשאני מביט על חיי היום־יום שלי ושל חבריי, לבי נחמץ. שעות היממה מלאות בתביעותיה כפויות הטובה של העבודה הקשה: יש לעבוד במשרד, במפעל או בבית הספר. אחר כך צריך לעבוד בגידול הילדים ובדאגה לרווחתם. צריך לעבוד על הזוגיות, וצריך לעבוד על הגוף כדי שישאר בריא ופעיל. צריך לעבוד על חיי הרוח שיתעשרו, וצריך לעבוד כדי לקיים את המחויבויות שלנו למעגלים המשפחתיים והחברתיים.
- פסקה ב האמת העצובה היא שכבר מגיל צעיר נוגש בנו הרעיון שלפיו יש לזנק חיש מן המיטה עם צלצולו של השעון, ולמהר לעשות דבר מה מועיל: לעבוד, ללמוד, להרוויח, לדאוג. ומעט מאוד רשות ניתנת להנאה מופקרת, אנוכית, שלא באה להשיג דבר מלבד סיפוק דעת ולב. את השעות המבוזבזות יש להשלים; את הקלוריות המיותרות יש להפחית; על התענוגות יש לשלם.
- פסקה ג בתוך הרעש הבלתי פוסק הזה, המאמלל, יש לדבר בשקט, בזכות הפטלה: בזכות המחשבה המטיילת, שיחת הרעים, הארוחה העצלה ועצמאות הרוח. ולדבר גם בגנות "התזונה" והרגלי האכילה שמלווים אותה; בגנות מה שמדוד, מוסדר ומפוקח עד לזרא. יש לדבר בזכות הארוחה המלאה, העשירה, הטעימה; בזכות ההשתרעות המאושרת שמגיעה אחריה, המלווה בהתרת כפתור או בשחרור החגורה.

(2) ד"ר עמרי הרצוג הוא מבקר ספרות וחוקר תרבות, ראש המחלקה לתרבות, יצירה והפקה במכללת ספיר.

- פסקה ד
כי ראו כיצד נהפכה האכילה ל"תזונה", כמו איבדה את תפקידה המענג לטובת סיפוק צרכיו של הגוף, ותו לא. ראו כיצד נקשרו באכילה גישות שנוגדות את העונג הכרוך בה, ושוללות אותו למעשה. שתי גישות מרכזיות מונעות מאתנו את תענוגות הסביאה: הבריאותנות⁽³⁾ והמוסרנות⁽⁴⁾.
- פסקה ה
הבריאותנות היא השתלטות שבהן: האוכל נהפך ל"מזון", והמזון מכומת על פי מספר הקלוריות שבו, על פי כמויות הפחמימות וכמות השומנים. האוכל משועבד לכלכלה קטנונית ומלאת אשמה, זו הנוכחת מול טבלאות מספרים שמופיעות על אריזונו של כל פריט מזון. על חריגה מן התפריט המחושב יש להיענש, אומרים לנו, משום שצריך לספק לגוף את "מה שהוא צריך" – אבות מזון, ויטמינים ואנרגייה מדודה – ולא את מה שהוא רוצה. משום שאם נספק לגוף את מה שהוא רוצה – מזהירים אותנו כל ערוצי המדיה העכשוויים – נאבד את זכויותינו: נהיה כבדים, רופסים, חולי לב ועצלים.
- פסקה ו
וגם כוחות המוסרנות תורמים את שלהם, דרך תרבות הצמחונות והטבעונות, שהופכת (בצדק, בצדק גמור, שלא אסתבך) את המעשה הפשוט של הסעודה לעול מוסרי כבד על כתפיו השחוחות של הסועד. עתיד כדור הארץ והחיים שמתנהלים על פניו – אכזריות, זיהום וגיהינום ממש: כל אלו מונחים על הצלחת, מוגשים במזלג לפה. האם יש פלא שה"תזונה" נהפכה למטלה לא נעימה?
- פסקה ז
בצעירותי הורים היו דורשים מילדיהם "לגמור מהצלחת" הגדושה. היום אסור לגמור מהצלחת. אסור לאכול אחרי שהרעב מושבע, גם אם שלב זה הוא המענג ביותר בארוחה: שלב האכילה שלא לצורך הפיזי, אלא לשם התענוג בלבד. הקינוח המושחת (ומה מושחת בו בדיוק?) מגיע בעתו רק לאחר השובע. הוא הפינוק של מה ש"לא נחוצ" ו"לא הכרחי" ו"לא בריא לנו".
- פסקה ח
יטענו כנגדי שגם במידה מדודה של סלט ירקות טמון עונג, וגם בתבשילי קינואה ונתחי טופו מבושל יש שמחה. ייתכן. אולם גם החסידים הנאמנים ביותר של דת התזונה יודו (בחצי פה, כמובן) כי הם מתגעגעים לעוגות שמנת; כי הם כמוהם לסטייק פילה ברוטב יין ולבצקים ממולאים בכל טוב. מאכלים אלה גורמים לשמחה שהיא בעיקרה ביולוגית. הם מספקים את הטעם שקחה וניטל מול הגבינה הרזה והירקות המונבטים שנלעסים מתוך כורח פנימי ואמונה בטוב.
- פסקה ט
התרבות הקפיטליסטית לימדה אותנו שכדי להשיג את האושר, עלינו לעמול, להתקדם, להתאמץ ולשקוד. הפעלתנות הזו מדכאת חלימה בהקיץ, בטלה או הרהור חסר תכלית, התרבות הזאת אוסרת עלינו להוסיף זרזיף שמנת לתוך הבצק, או קוביית חמאה לתוך הרוטב. היא יוצרת רגשי אשמה ומכרסמת בתחושת ההנאה ובעצמאות.

(3) בריאותנות – גישה הרואה בבריאות ערך כשלעצמו, החשוב יותר מערכים אחרים.

(4) מוסרנות – גישה המדגישה יתר על המידה את ערכי המוסר; דבקות יתר במוסר (לרוב השימוש במונח זה הוא בנימת גנאי).

פסקה י
הבריאות, יש להזכיר, אינה רק גופנית, אלא גם נפשית. באוכל טוב, גם בזה העתיר
בכולסטרוול, טמון אושר בריא, אושר שמפעיל את החושים דווקא משום שהוא בטלני ולא
מועיל. הוא מספק איכות חיים בתרבות בריאותנית שמקדשת רק את משך החיים. הוא
נטוע בסגולות השפע ה"לא נחוץ": במתינות השיחה וברוגע החשיבה, ביופייה של המנוחה
ובשמחת האכילה מעבר לשובע, שבכולם אין, ולא צריך להיות, אינטרס.

פסקה יא
אם נוותר — ולו בארוחת שבת פעם בשבוע, או פעם בחודש — איש איש לטעמו ולדרכיו
— על הדיכוי שבשעבוד לעול ה"תזונה" ועל משטרת האשמה שמלווה אותה באשר תפנה,
ייתכן שנהיה מאושרים יותר. וייתכן מאוד שאז גם לא יהיה שום צורך בהקניית הרגלי תזונה
או באיום בהפרעות האכילה.

פרק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים — א: הבנה, ב: הבעה.
ענה על השאלות במחברת לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א: הבנה (20 נקודות)

ענה במחברתך על כל השאלות 1-4.

1. א. לטענת חביב, כותב מאמר 1, התזונה של האדם המודרני פוגעת הן בבריאותו הן בסביבה.
הסבר כיצד התזונה של האדם המודרני פוגעת בבריאות האדם ובסביבה, על פי טענתו
של חביב. (4 נקודות)

ב. מהי המלצתו של חביב, כותב מאמר 1, לצמצום הפגיעה? (2 נקודות)

2. א. הרצוג, כותב מאמר 2, מציג נקודת מבט אחרת על נושא האכילה.

מהי נקודת המבט שלו? (4 נקודות)

ב. מהי המלצתו של הרצוג, כותב מאמר 2, בנושא האכילה? (2 נקודות)

3. א. העתק למחברתך את ההיגד שהנאמר בו נכון. (נקודה אחת)

הרצוג, כותב מאמר 2, יוצא נגד —

- (1) הטענה שתזונה בת־קיימה תבטיח מזון בריא לדורות הבאים.
- (2) הטענה שסביבתו החברתית של האדם משפיעה על הרגלי התזונה שלו.
- (3) שימוש ברגשות אשם כדי להשפיע על התזונה.
- (4) הִבְטָלָה, המחשבה, שיחת הָרְעִים והארוחה העצלה.

ב. בפסקה ח במאמרו של הרצוג (מאמר 2) כתוב:

"גם במידה מדודה של סלט ירקות טמון עונג, וגם בתבשילי קינואה ונתחי טוֹפּוּ מבושל יש שמחה".

- (1) מהו תפקידו של משפט זה במבנה מאמר הטיעון? (נקודה אחת)
- (2) מהי תגובתו של הרצוג על הנאמר במשפט זה? כתוב אותה בהכללה. (נקודה אחת)
- (3) מה התפקיד של תגובתו במבנה מאמר הטיעון? (נקודה אחת)

4. א. הרצוג, כותב מאמר 2, מבחין בין "אכילה" ל"תזונה".

הסבר כל אחת מן המילים על פי תפיסתו של הכותב. (2 נקודות)

ב. שני הכותבים משתמשים בלשון שנועדה לשכנע את הקורא.

ציין, מפסקה ב של כל אחד מן המאמרים, אמצעי לשוני־רטורי אחד שהכותב משתמש בו, והבא לכל אמצעי דוגמה אחת מן הפסקה. (סך הכול — שני אמצעים רטוריים ושתי דוגמאות.) (2 נקודות)

חלק ב: הבעה (30 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 5-6, ציין את מספר הנושא שבחרת, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-500 מילים לפי ההוראות.

תוכל להיעזר במאמרים שקראת.

5. בעת האחרונה תרבות האוכל תופסת מקום חשוב בחיינו: ברחוב, בבילוי בשעות הפנאי, בתכניות הבישול בטלוויזיה ועוד.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך על תופעה זו. נמק את דבריך, והדגם אותם.

6. תפיסה רווחת היא שכדי להשיג את האושר, עלינו לעמול, להתקדם, להתאמץ ולשקוד.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך בנוגע לשאלה: האם עבודה קשה והישגיות הן המפתח לאושר? נמק את דבריך, והדגם אותם.

פרק שני — תחביר (24 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 7 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 8-11 (שאלות בחירה).

(לכל שאלה — 8 נקודות)

ענה על השאלות במחברת.

7. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. תעשיית הבשר גורמת לפליטה של גזי חממה, לבזבז מים, לזיהום מקורות המים ולבירוא

יערות לצורך מרעה, ולפיכך היא נחשבת לתעשייה מזהמת.

II. שעות היממה מלאות בתביעותיה כפויית הטובה של העבודה הקשה.

III. האכילה לאחר השובע אסורה, גם אם אין עונג גדול יותר ממנה.

IV. תזונה בת־קיימה היא תזונה המבטיחה מזון איכותי גם לדורות הבאים תוך פגיעה מזערית

ביצורים חיים אחרים, החולקים עמנו את מרחב המחיה.

א. העתק את ארבעת המשפטים I-IV, וציין את הסוג התחבירי של כל משפט:

פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

• אם המשפט מורכב — תחם בו את הפסוקית/הפסוקיות, וציין את

תפקידה/תפקידן התחבירי.

• אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) — תחם את איבריו.

ב. במשפטים סומנו מילים בקו.

העתק את המילים המסומנות בקו בכל משפט, וציין ליד כל אחת מהן את תפקידה התחבירי.

ג. המר את משפט III במשפט מסוג תחבירי אחר, שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט.

שאלות בחירה (16 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה – 8 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים שבה.

8. לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. בעקבות הריבוי הטבעי והצורך בהאכלת הרבה פיות רעבים האדם משתלט בצעדי ענק משולחי רסן על כדור הארץ.

II. תעשיית המזון משתמשת בכלים העומדים לרשותה כדי להשפיע בדרכים גלויות וסמויות על הרגלי הצריכה והתזונה שלנו.

III. האוכלוסייה האמריקנית צורכת הרבה שומנים, סוכרים וכימיקלים, לכן חלה עלייה בשכיחות של השמנת יתר באוכלוסייה זו.

IV. החריגה ממספר מסוים של קלוריות אסורה, משום שצריך לספק לגוף רק את "מה שהוא צריך".

א. העתק את מספרי המשפטים IV-I, וציין ליד כל מספר את הסוג התחבירי של כל משפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

ב. (1) אחד המשפטים יוצא דופן מבחינת הקשר הלוגי. ציין את מספרו של המשפט היוצא דופן, ואת הקשר הלוגי שבו.

(2) ציין את הקשר הלוגי המשותף לשלושת המשפטים האחרים.

ג. העתק מכל משפט את המילה או המילים המציינות את הקשר הלוגי.

ד. המר את משפט I במשפט מסוג תחבירי אחר, שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט.

9. לפניך ארבעה משפטים מורכבים.

- I. יטענו כנגדי שגם במידה מדודה של סלט ירקות טמון עונג.
- II. התרבות הקפיטליסטית לימדה אותנו שהדרך להשגת אושר כרוכה בעבודה קשה ובמאמץ.
- III. ברור למה יש למזון מקום חשוב בכל היבטי הקיום האנושי.
- IV. ראו כיצד נקשרו באכילה גישות שונות.
 - א. כתוב את מספרי המשפטים, והעתק ליד כל מספר את הפסוקית מן המשפט.
 - ב. איזו מן הפסוקיות שהעתקת יוצאת דופן מבחינת תפקידה התחבירי? ציין את התפקיד התחבירי שלה ואת התפקיד התחבירי המשותף לשלוש הפסוקיות האחרות.
 - ג. לפניך משפט מורכב נוסף. העתק אותו למחברתך.

הפילוסוף פסקל כתב: "אסונם של בני אדם נובע מן העובדה שהם ממעטים לשהות במנוחה בתוך חדר".

 - (1) תחם את הפסוקיות במשפט, וציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מהן.
 - (2) המר את המשפט במשפט מסוג תחבירי כלשהו בעל הסגור.

10. לפניך שלושה משפטים.

- I. עתיד כדור הארץ, אכזריות, זיהום וגיהנום ממש — כל אלה מונחים על הצלחת.
- II. תזונה היא צריכה של מזון המכיל חומרים כגון חלבונים, שומנים, סוכרים, ויטמינים ומינרלים.
- III. אותות הפורענות האקולוגית שגרם האדם — ההתחממות הגלובלית, המדבור, הריסת בתי הגידול והכחדתם של מינים — הבהירו לנו שלא לעולם חוסן.
 - א. בכל אחד מן המשפטים יש ביטוי מכליל.
 - (1) כתוב את מספרי המשפטים I-III, והעתק ליד כל מספר את הביטוי המכליל מן המשפט.
 - (2) ציין את התפקיד התחבירי של כל ביטוי מכליל במשפט.
 - ב. לפניך שני משפטים ובכל אחד מהם סומנה בקו המילה "יש".
 - I. יש הסכמה נרחבת בעולם המדע והרפואה שהתזונה משפיעה השפעה מכרעת על איכות חייו של האדם.
 - II. יש לשמר את איכות הקרקע, המים, האוויר ואת המגוון הביולוגי.
 - (1) ציין את תפקידה התחבירי של המילה "יש" במשפט I.
 - (2) ציין את משמעות המילה "יש" בכל אחד מן המשפטים.

11. קרא את המשפט שלפניך, והעתק אותו למחברתך.

האוכל נהפך ל"מזון", המזון מכומת על פי כמות הפחמימות שבו, על פי כמות השומנים ועל פי מספר הקלוריות, והוא משועבד לכלכלה קטנונית ומלאת אשמה.

א. ציין את הסוג התחבירי של המשפט.

- אם המשפט מורכב – תחם בו את הפסוקית/פסוקיות.
- אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) – תחם בו את האיברים.
- אם יש במשפט חלקים כוללים, העתק אותם, וציין את התפקיד התחבירי של כל חלק כולל במשפט.

ב. העתק מן המשפט את הנשואים. ציין איזה מהם יוצא דופן, והסבר את תשובתך.

פרק שלישי — מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 13-16 (שאלות בחירה).

ענה על השאלות במחברת.

12. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך קטע על פי מאמר 1, ובו מודגשות מילים.

יש צורך לפתח בציבור מודעות לעצמתה של תעשיית המזון ולכלים שהיא מפעילה כדי להשפיע בדרכים גלויות וסמויות על הרגלי הצריכה והתזונה שלנו. כדאי שהציבור יבין שהתעשייה משתלטת על "הצלחת הציבורית". החינוך לתזונה בת-קיימה צריך להיות משקימה לאומית בעלת חשיבות עליונה.

א. מבין המילים המודגשות, העתק רק את המילים השייכות לגזרת נחי ע"ו.

ב. לפניך רשימת מילים מודגשות.

גלויות, מצוי הנושא, מצויה, כפירות טובה, הרשאה, נשוי

מיינ את המילים ברשימה לפי הגזרה, וציין את הגזרה של כל קבוצת מילים.

ג. (1) ציין את השורש של המילה מודעות.

(2) העתק מן הרשימה שלפניך רק את המילים שנגזרו מאותו השורש של המילה מודעות.

תְּעוּדָה יְדָעָה וְעַד תּוֹדָעָה

מִידַע נוֹעַד מְעִידָה (=נפילה)

ד. המילה מְעִידָה היא גם פועל.

ציין את השורש ואת הבניין של הפועל מְעִידָה.

שאלות בחירה (18 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 13-14) ושתיים מתחום השם (שאלות 15-16). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 9 נקודות).
שים לב: ענה על כל הסעיפים בשאלות שבחרת.

הפועל

13. א. לפניך שמות פועל מבניינים שונים.

לְשׁוֹב לְהַגְמִיל לְשִׁהוּת לְהוֹעִיל לְהַסְתַּוֵּדֵד
לְהַגְלֵד לְהַתְלוּת לְהַקְנוּת לְהַנִּיף לִירוּת

מיין את שמות הפועל לקבוצות לפי הבניין, וציין את הבניין של כל קבוצה.

ב. לפניך משפטים, ובהם מודגשים פעלים הפותחים באות מ"ם.

— תעשיית המזון מוֹלִיכָה אותנו שולל.

— התמיסה מְהוּלָה במים.

— הפרסומות מְשַׁלֵּט את הציבור.

— הדוח מְלִין על צריכת מזון של האוכלוסייה האמריקנית.

(1) העתק את הפועל שהמ"ם בו היא שורשית.

(2) ציין את השורש של כל אחת מן המילים האחרות, ואת הבניין המשותף לשלושתן.

14. לפניך רשימה של פעלים מודגשים בצורת הבינוני.

יוֹנֵק עַר רוֹאָה גְדוֹשׁ גְּדָל חוֹטֵא

טָמוֹן יִשָּׁן הִנְכַד קָרוּי עַל שֵׁם סָבוּ

- א. מהו הבניין המשותף לפעלים האלה?
- ב. מייין את הפעלים לשלוש קבוצות לפי המשקל, וציין את המשקל של כל קבוצה.
- ג. העתק מן הרשימה:
- פועל מגזרת נחי ע"ו/י.
 - פועל מגזרת נחי ל"י/ה.
 - שני פעלים מגזרת נחי ל"א.
- ד. כתוב את צורת העתיד בגוף מדבר (גוף ראשון יחיד) של הפועל יִשָּׁן.
- ה. כתוב מן השורש של הפועל יַעַר פועל בבנין אחר.

השם

15. לפניך רשימת שמות.

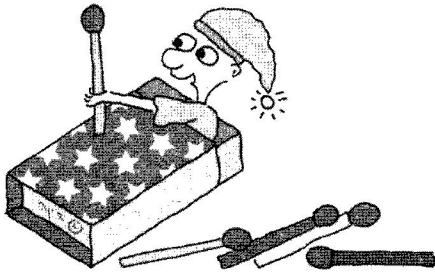
תַּרְגוּם גְּלוּי הַבְּנָה כְּמִיָּהּ הוֹבְלָה חַבְלָה

שִׁירָה בְּטָלָה הַשְּׁתַּקְפוֹת פְּנִיָּה הַתְּחַקוֹת

- א. ציין מהי המשמעות המשותפת למשקלי השמות שברשימה.
- ב. מייין את השמות לקבוצות לפי המשקל, וציין את המשקל של כל קבוצה.
- ג. לפניך המילים גְּלוּי הַשְּׁתַּקְפוֹת
- (1) כתוב מן השורש של המילה גְּלוּי מילה במשקל של הַשְּׁתַּקְפוֹת.
- (2) כתוב מן השורש של המילה הַשְּׁתַּקְפוֹת מילה במשקל של גְּלוּי.

16. א. לפניך קטע מן המחזה לילדים "עוץ לי גוץ לי" שכתב אברהם שלונסקי (כפי שהופיע באתר

האקדמיה ללשון העברית) בקטע הודגשו מילים.

נִזְדַּמְן לִי בֵּיתוֹן קֶטְנִטֵן כְּנִגֵּד
עֵינַי, זְעֵטוֹט כְּזָה, פֶּעֶטוֹט כְּזָה,
בֵּית - כְּזִית! מִנִּגֵּד לֹו מְדוֹרְנֵת
דוֹלְקֵת, וּמִסְבִּיב לְמְדוֹרְנֵת מְכַרְכֵּר
לֹו אֵיזָה בְּרִנְשׁוֹן, וְהוּא עֶלְבָּלוֹב
כְּזָה, זְעָרוֹר כְּזָה... אֶכֶן בְּרִנְשׁוֹן
קֶטְנִטֵן...

(1) ציין את המשמעות המשותפת לכל המילים המודגשות.

(2) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת דרך התצורה שלה? ציין את דרך

התצורה שלה ואת דרך התצורה המשותפת למילים האחרות.

ב. הוועדה למילים בשימוש כללי של האקדמיה ללשון העברית פנתה לציבור בבקשה לבחור

חלופה עברית למילה הלועזית **בונקר**. בונקר הוא מקלט מבוצר המשמש מחסה לחיילים,

לכלי ירייה ולמתקנים חיוניים. לרוב הוא בנוי מתחת לפני הקרקע.

הוועדה הציעה את החלופות העבריות האלה:

בְּצָר מְבַצְרֵית מְבַצוֹר בְּצָרוֹן בְּצוֹרֵית

(1) מיין את החלופות העבריות לשתי קבוצות לפי דרך התצורה:

שורש ומשקל או בסיס וצורן סופי.

(2) ציין את המשקל של כל אחת מן המילים שנוצרה בדרך של שורש ומשקל.

(3) ציין את הבסיס של כל אחת מן המילים שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

בהצלחה!